

Raziskovanje prekmurskega govora Cankove

TJAŠA JAKOP

Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti,
Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, Novi trg 2, SI 1000 Ljubljana,
tjasa.jakop@zrc-sazu.si

V prispevku prikazujem narečno gradivo prekmurskega govora vasi Cankova, ki je bilo zbrano na terenu po vprašalnici za *Slovenski lingvistični atlas* (od konca 90-ih let do danes) in je v članku primerjano z narečnim gradivom, objavljenim 1909 v glasoslovni razpravi o cankovskem narečju Avgusta Pavla. V prispevku je predstavljeno raziskovanje cankovskega govora ter analiza govora na različnih jezikovnih ravneh: na glasoslovni, oblikoslovni in leksikalni.

Ključne besede: dialektologija, panonska narečna skupina, prekmursko narečje, Cankova, Avgust Pavel

This article presents the local dialect of Cankova, which belongs to the Prekmurje dialect. The dialectal material was collected in the field, using the questionnaire for the Slovenian Linguistic Atlas (SLA) from the late 1990s to the present. The article compares this material with dialectal data published in 1909 in Avgust Pavel's phonological study of the Cankova dialect. The paper also describes research of the Cankova dialect, analyzing its linguistic features across different levels: phonological, morphological and lexical.

Keywords: dialectology, Pannonian dialect group, Prekmurje dialect, Cankova, Avgust Pavel

Uvod¹

Anton Vratuša je bil leta 2010 eden od glavnih pobudnikov načrtovanega projekta *Prekmurski jezik v slovnici in korespondenci Avgusta Pavla*, v pripravo katerega je bila vključena tudi avtorica prispevka (žal projekt, ki bi ga vodil M. Jesenšek, ni bil podprt). Poleg skupnega dela za prijavo omenjenega projekta sem se z Vratušo srečevala na raznih simpozijih, ko je predstavljala prispevke na temo Pavlovega raziskovanja glasoslovja Cankove, s katerim sem se prvič srečala pri pisanju diplomskega dela (Jakop 1998), v okviru katerega sem prevedla 1. del Pavlove razprave *A vashidegkúti szlovén*

¹ Prispevek je nastal v okviru programa Dediščina na obrobjih: novi pogledi na dediščino in identiteto znotraj in onkraj nacionalnega (P5-0408).

nyelvjárás hangtana (Glasoslovje slovenskega cankovskega narečja) iz 1909, in sicer *Vokalizem*.

K Pavlu in glasoslovju Cankove se vedno znova vračam, npr. Jakop (1998; 2003: 56–72, 2006: 352–359; 2017: 53–64; 2017a: 339–345) in Jakop idr. (2011) – leta 2017 je na simpoziju *Avgust Pavel med Slovenci, Madžari in Avstrijci* sodeloval tudi Vratuša (2017: 203–211), ki je kot uvodničar predstavil politiko dobrososedski odnosov med Slovenijo, Avstrijo in Madžarsko.

Področje raziskovanja

Prekmurje je ozemlje med Muro in mursko-rabskim razvodjem na skrajnem severovzhodu Slovenije. Je del naravno in gospodarsko zaokroženega Pomurja in obsega pretežni del Goričkega, jugozahodno tretjino Lendavskih goric ter ravnino na levi strani Mure: Dólinsko in Ravénsko. Pokrajina na levem bregu reke Mure je torej geografsko razdeljena na tri dele: severni (Goričko), osrednji (Ravensko) in južni (Dolinsko).

Cankova je vas, ki leži na zahodnem delu prekmurskega ozemlja. Nahaja se v bližini Gornje Radgone, ob cesti iz Murske Sobote proti Rogoševcem. Zahodno od vasi je nekdanji obmejni prehod Cankova (avstrijsko naselje Bad Radkesburg je oddaljeno le nekaj kilometrov). Ime naselja **Cankova (ves)* prvotno vsebuje svojilni pridevnik od osebnega imena *Canek*, *Cank* z imenotvorno različico, *Canjko*, *Cajnko*, ki se ohranjajo kot priimki (Snoj 2009: 87). Madžarsko ime za Cankovo je *Vashidegkút*, nemško pa *Kaltenbrunn*, kar pomeni ‘mrzel izvir/studenec’.

Vas Cankova je osrednje naselje istoimenske občine Cankova, ki leži na skrajnem jugozahodu Goričkega ob avstrijski meji in združuje osem naselij (Cankova, Domajinci, Gerlinci, Gornji Črnci, Korovci, Krašči, Skakovci in Topolovci) ter ima okrog 2000 prebivalcev. Njen sedež je na Cankovi. V središču vasi je osnovna šola, cerkev svetega Jožefa z župnijo ter ob njem park z vodometom in spomenikom Avgusta Pavla (rojen na Cankovi 1886, umrl v Sombotelu 1946). Večina prebivalstva živi polkmečko življenje na manjših kmetijah z dodatno zaposlitvijo v Murski Soboti ali bližnji Avstriji (podatki s terena, 2016).

Prekmursko narečje

Prekmursko narečje je del panonske narečne skupine. Govorijo ga na območju levega brega Mure, vključno s Porabjem na Madžarskem in Radgonskim kotom v Avstriji. Prekmursko narečje sestavljajo tri različice: goričko, ravénsko

in dólinsko, ki se med seboj razlikujejo v mlajših inovacijah v glasoslovju, npr. v izgovoru kratkega in dolgega *a* ali zvočnika *j* (tega ohranja le dólinsko podnarečje, drugod pa ima položajne variante *dj*, *g* ali *dž*).

Slika 1: Doprsni kip Avgusta Pavla v središču Cankove (foto: T. Jakop, 2009)

Slika 2: Izsek iz Karte slovenskih narečij (Karta Tineta Logarja in Jakoba Riglerja 1983, dopolnili sodelavci Dialektološke sekcije ISJFR ZRC SAZU, SLA 3.1 2023: 11).

Po definiciji Tineta Logarja (1975: 115) se prekmursko narečje govori v Prekmurju, ob zgornji Rabi v okolici Monoštra na Madžarskem in v nekaj vaseh ob madžarsko-avstrijski meji v Avstriji. Narečje pozna samo jakostno (tj. netonemsko) naglaševanje, ima pa kolikostno nasprotje: dolgi in kratki samoglasniki so možni v vseh besednih zlogih. Prav ta lastnost ga bistveno loči od drugih slovenskih narečij, ki dovoljujejo kratko naglašene samoglasnike samo v zadnjih ali edinih besednih zlogih. Sistem dolgih samoglasnikov je monoftongično-diftongičen.

Vilko Novak (1936: 5) je razdelil prekmursko narečje na tri govore: južnega govorijo Dolinci od Murske Sobote do Lendave, med Muro in Lendavo; srednjega govore Ravenci od Murske Sobote proti Cankovi; severnega ali goričkega pa Goričanci. Na tri podnarečja, severno, osrednje in južno, je prekmurščino razčlenila tudi Zinka Zorko (1994: 232): severno podnarečje se govori ob zgornji Ledavi in v Slovenskem Porabju, osrednje od Cankove, prek Murske Sobote do Filovcev in Kobilja, južno, tj. dolinsko, pa vzdolž Mure.

Gorička različica se torej govori severno od Cankove in v Porabju, ravensko narečje od Cankove (ob meji z Avstrijo) proti vzhodu in južno od Murske Sobote do Rakičana, dolinsko pa južno od Rakičana (oz. Murske Sobote) do reke Mure in ob Ledavi. Ločnice med temi področji so nastale zaradi naravnih ter politično- in cerkvenoupravnih dejavnikov, mejo med severnim in osrednjim delom pa je izoblikoval naravni relief goričkega gričevja. Severni

del je imel središče v Monoštru in Gornji Lendavi (današnji Grad), osrednji v Murski Soboti, južni pa v Turnišču in Dolnji Lendavi (današnja Lendava). V zamejstvu na Madžarskem se govori t. i. porabska različica, ki zajame krajevne govore vse do Monoštra (Koletnik 2008: 10–14).

Avgust Pavel (1909) prvi klasificiral oz. ločil tri prekmurske različice: severno – goričko, ki se govori ob zgornji Ledavi in v Porabju, osrednjo – ravensko, ki se govori od Cankove preko Murske Sobote do Filovcev in Kobilja, ter južno – dolinsko, ki je v rabi vzdolž Mure:

Cankovsko narečje se razprostira zahodno od jezikovnega okoliša »Ravencem« v neposredni sosesčini štajerske meje. Cankova sama je približno tri četrt ure oddaljena od nemško govoreče Radgone in leži ob mejnem potoku Kučnica (*Kučŋca*). Okoli Cankove so vasi z izključno slovenskim prebivalstvom: Korovci (*Koròŋfä*), Gerlinci (*Gòroncä*), Črnci (*Čŋncä*), Krašči (*Kráščä*), Topolovci (*Topolòŋfä*), Skakovci (*Skàkofcä*); prebivalci skoraj vseh teh vasi spadajo k »Ravencem«. O tamkajšnjih govorcih pravi (1909: 4): »*Ravenci* (*Rovëncŋ; Ravëñäc*) so prebivalci ravnine, ki se pričinja pri Cankovi, približno do Murske Sobote: vasi Cankova (*Cänkova*), Skakovci (*Skàkofcä*), Krajna (*Kràjna*), Polana (*Polájncä*) itd. V njihovi govorici je precej tujk, zlasti nemških, zato je njihov besedni zaklad, kar se domačih besed tiče, najbolj reven. (Pavel 1909: 5–6)

Na koncu uvoda je Pavel z ledinskimi imeni opisal lego Cankove in dodal tudi sociolingvistične opazke:

Na Cankovi se torej srečujejo trije tuji vplivi: 1. prek Radgone prodira močan nemški tok, ki se v cankovskem narečju najbolj odraža v besednem zakladu; 2. vpliv narečja slovenskih vasi, ležečih onstran Kučnice; 3. madžarščina v državni upravi in šoli ima seveda največji vpliv na besedni zaklad, vendar so tudi v glasoslovju posamezni pojavi, ki bi jih bilo najprimerneje razložiti kot posledico vpliva madžarščine. Te tri tujejezične vplive potrjujejo podatki, s katerimi se bomo v razpravi srečevali na vsakem koraku. (Pave (1909: 5–6)

Govor Cankove uvrščamo v ravensko-gorički govor. Cankova je tudi točka v mreži za *Slovenski lingvistični atlas*; v mreži za Slovenski lingvistični atlas (SLA), ki ima danes že 417 točk (krajev), ima Cankova št. 387 (T387). Cankovsko narečno gradivo sem zbirala na terenu (tudi) po vprašalnici za *Slovenski lingvistični atlas*. Po omenjeni vprašalnici je narečno gradivo za Cankovo zbrala tudi Marija Gere (Gere 1993), leta 2001 pa Zinka Zorko (Zorko 2008: 74–86).

Glasoslovje narečja Cankove

Pavel je v *Glasoslovju* predstavil vse glasoslovne značilnosti tega prekmurskega narečja. Navajam nekaj njegovih značilnosti: (1) Zaokroženje kratkega

in nenaglašena *a* je značilno tako za ravensko kot goričko varianta prekmurščine, npr. *màti*, *kàmän*, *žàgati*. (2) Dolgi *a* je nezaokrožen, sprednji oz. rahlo *e*-jevski (*ä*), npr. *vlàs*, *mlátiti*. (3) Za dolgi *e* imajo dvoglasnik oz. diftong *eĭ*: *lèis*, *mlèiko* 'mleko', *dèitā* 'dete', za dolgi *o* pa diftong *ou*: *mòust*, *šə̀nòu*. (4) V panonski narečni skupini se je dolgi *u* pomaknil v izgovoru naprej (*ü*), npr. *vüjác*, *grúška*, značilno pa je tudi, da *-m* v izglasju prehaja v *-n*, npr. *sādän* 'sedem', *z mòužon*, *màn* 'imam'.

c) Hangsúlyos szótagban, a mint az eddigi példák-ból láttuk, mindig visszatér az eredeti zárt *e*, esetleg *éi* diftongus. Néhány kivételes esetben azonban — talán az analogikus hatás — talán a korábbi eltérő hangsúlyviszonyok következtében, accentuált szótagban is érvényesült az *e > i* hangváltozás. Ilyenek: *lèikè* = mint, valamint; *nädüzän likè őfca*; *přli že stánän likè tí!* öblg. *lèky*, *lèki*. — A *ne*-vel összetett állítólagos értelmű névmások hangsúlyos előtagja, a *ni*- kezdetű s tagadólagos értelműekkel való alaki összekeveredés folytán: *nèkälko* = valamelyes; *nèkälko mē dōyk dāi!* szlov. *nèkōlik*; — *nègda say ga pōzno* = valamikor ismertem; *nègda jū dōsta bōykšū bilōy kak zāi!* = valamikor sokkal jobb volt, mint mostanság! *od nēgda māo* = régtőlóta; -- *nèkan jū odšo, pa sän nāvén kāmā?* != valahová elment, magam sem tudom, hová?!; — *nèka mào mē jū prōso!* = valami keveset kért tőlem; *nèki*, *nèkšī*, *nèkšni* *člōvīk mā jū prāi ūsko* = valaki keresett állítólag! *nèštārni mōškē* = valamelyik ember, nem egy ember; *nèštārnokrāt*, *nèštārduč* = nem egyszer, egynehányszor; szlov. *nèkaj* = etwas; *nèkam* = irgendwohin; *nèkda*, *nèkdaj* = einst, ehemals; *nèki* = ein gewisser; *nèkšī*, *nèkšīkrat*. V. ö. még a horv. szb. népköltészet következő stereotip sorát: «*Iz gore mu niko progovara.*» < *njetko+nitko*; — *ozimicū*; *vūdrj ga za ozimicū* (> «*özmicū*» is); szlov. *ošēmei*, *ozēmec*, *-mca*; *ozēmice* = die Augenlider; — *šabīdravāc*, *šabīdras*, *šabīdratj*; szlov. *švédravec*, *švéder*, *švéder*; — *čī*, *čī*, *čē* = ha; ha hangsúlyos, akkor többnyire «*čē*»-nek hangzik.

Slika 3: Odlomek iz Pavlovega *Glasoslovja slovenskega cankovskega narečja* (1909: 54)

Samoglasniki

V 1. delu Glasoslovja Pavel v poglavju Vokalizem samoglasnike cankovskega narečja prikazuje s tabelo (Pavel 1909: 7); našteje 18 monoftongov: *i*, *í*, *ı*, *é*, *e*, *e*, *ä*, *á*, *ā*, *o*, *ó*, *ö*, *ō*, *u*, *ú*, *ü*, *ü*; posebej našteje dvoglasnike, npr. *èi* (*lèis* = les, *mlèiko* = mleko), *òu* (*nòus* = nos, *šə̀nòu* = seno), *üu* (*māklin štüu* = metlin štil 'držaj metle', del *-l m san büu* = sem bil 'biti'), *āo* (npr. *kòtāo* = kotel, *āo* (npr. *tāo* = tal 'del', del *-l m orāo* = oral 'orati') itd.

Današnje cankovsko narečje loči naglašene samoglasnike, ki so dolgi in kratki, in nenaglašene samoglasnike, ki so samo kratki. Inventar prozodemov torej zajema dva naglasa (*ˈV*, *ˈV*) in nenaglašeno kračino (*V*). Sistem dolgih

naglašeni samoglasnikov je monoftongično-diftongičen. Kratki naglašeni samoglasniki v nezadnjem besednem zlogu se niso podaljšali.

Dolgi naglašeni samoglasniki

<i>i:ĩ/i:</i>			<i>ü:</i>			<i>u:ũ/u:</i>
	<i>ɛ:</i>					
		<i>ɛ:ĩ/e:ĩ</i>		<i>ø:ũ/o:ũ</i>		
			<i>á:</i>			

Kratki naglašeni samoglasniki

<i>i</i>			<i>ü</i>			<i>u</i>
	<i>ɛ</i>				<i>ø</i>	
		<i>e [ä]</i>	<i>ö</i>			
			<i>á</i>		+	<i>ɻ</i>

Izvor samoglasnikov cankovskega narečja

Dolgi naglašeni samoglasniki so nastali iz starih in novih cirkumflektiranih samoglasnikov.

i:ĩ/i: < *ī (*b'ri:ĩtva* (**P** *briĩtva*),² *li:ĩce* (**P** *licä*), *m'li:ĩn* (**P** *mlin*), Imn *vi'š:i*: in *vi'š:i:ĩ* (**P** *viši*))

ɛ: < *ē (*'pe:tek* (**P** *pétäk*), *'pɛ:t* in *'pɛ:ĩt* (**P** *pét*), *'rɛ:p* in *'rɛ:ĩp* (**P** *rép*), *dä've:t* in *dä've:ĩt* (**P** *dävét*), *dä'sɛ:t* in *dä'sɛ:ĩt* (**P** *däsét*))³
< stalno dolgi polglasnik – *ā (*'dɛ:n* = dan (**P** *dén*), *'tɛ:st* = tast (**P** *tést*), *'vɛ:s* (tudi *'vɛ:ĩs*) = vas (**P** *vés*), *nø'xɛ:t* 'noht' (**P** *no(j)ét*))

² Pavlovi podatki iz *Glazoslovja* (Pavel 1909) so označeni z veliko in odebeljeno črko **P**; večino narečnih podatkov, zapisanih z novo transkripcijo, je zbirala avtorica prispevka na terenu od 2006 dalje (Jakop 2006>).

³ Za *ē imamo v večini primerov dvojni refleks, medtem ko Pavel (1909) navaja le primere z monoftongom.

- e:ī** < * \bar{e} ('l̥e:īs 'gozd, les' (P l̥e:īs), m'l̥e:īko 'mleko' (P ml̥e:īko), 'c̥e:īline (P c̥e:īline), 'd̥e:īte (P d̥e:ītä), k'l̥e:īšče (P kl̥e:īščä), d've:ī (P dv̥e:ī); prid m s'l̥e:īp̥i (P sl̥e:īp̥i), 'b̥e:īl̥i (P b̥e:īl̥i); oṭp're:īti (P oṭp'r̥e:īt̥i))
< stalno dolgi e – * \bar{e} ('l̥e:īt, 'p̥e:īč, s̥r'c̥e:ī, lid'g̥e:ī (toda P l̥éd, p̥éč, s̥rčé, lidd'è))
- á:** < * \bar{a} (v'l̥á:s = vlas 'las' (P vl̥ás), 'p̥á:lec (P p̥áläc), 'zá:tanek (P zátanäk); m'l̥á:tit̥i m'l̥á:tiṅ (P ml̥át̥iti ml̥át̥iṅ), 't̥á:lat̥i 'deliti' (P t̥álat̥i))
- o:ū** < * \bar{o} ('n̥o:ūč 'noč' (P n̥o:ūč), 'n̥o:ūs 'nos' (P n̥o:ūs), 'bo:ūk (P b̥o:ūg), s̥e'n̥o:ū (P s̥eṅn̥o:ū), k̥o'ko:ūt = kokot 'petelin' (P k̥ok̥o:ūt), 'k̥o:ūla 'voz' (P k̥o:ūla), s'to:ū (P st̥o:ū))
< stalno dolgi nosni o – * \bar{q} ('s̥o:ūsed 'sosed' (P s̥o:ūs̥id), 'r̥o:ūka (P r̥o:ūka),⁴ oṭ'ro:ūb̥i 'otrobi' (P oṭr̥o:ūbd̥ä), 'z̥o:ūp (P z̥o:ūb), 'm̥o:ūš (P m̥o:ūš))
- ü:** < * \bar{u} (p'l̥ü:ča (P pl̥ü:ča in pl̥ü:č̣ä), 'M̥ü:ra (P M̥öra), 't̥ü: (P t̥ü); 'v̥ü:jec (P v̥ü:jäc) 'materin brat', g̥o's't̥üvaṅe (P g̥ost̥üvaṅä) 'gostija', g'r̥ü:ška (P gr̥ü:ška); prid m 's̥ü:ji (P s̥ü:ji))⁵
- u:ū/u:** < * \bar{u} ('gu:ūt = golt 'grlo' (P g̥út), 'vu:k (P v̥úk); prid m 'du:k (P d̥úg, dúgi); P g̥úcat̥i = golčati 'govoriti')

Kratki naglašeni samoglasniki so nastali iz starih in novih akutiranih samoglasnikov.

- i** < * \bar{i} - in * \bar{i} ('xiža in 'iža 'hiša' (P (h)iža), 'riba (P riba), 'tikäf (P tikäv), 'žit̥o (P žit̥o), 'h̥iva (P l̥ed in Imn h̥iva); 'miš (ž) (P miš), 'rit (P rit), f'tič = ptič (P ftič), 'sir (P sir); prid m 'sit (P sit))
- e** < * \bar{e} - in * \bar{e} (b'reza (P br̥eza), 'c̥esta (P c̥esta), 'd̥eča 'otroci' (P d̥eča), 'd̥ekla (P d̥ekla), n̥ä'd̥ela (P n̥äd̥ela), ne'vesta (P n̥äv̥esta), s't'reja = streha (P str̥eja), 'l̥eṭo (P l̥eṭo), ž̥ä'l̥eṭo (P ž̥äl̥eṭo); 'd̥et (P d̥eṭ); 's̥e = s̥em (P s̥e))
- e [ä]** < umično naglašeni e ('sästra (P s̥ästra), 'täle, (P t̥älä), 'rätkef = redkev (P r̥ätkäv), 'ž̥äna (P ž̥äna), mlad̥o'ž̥änäc 'zaročenec, ženin'

⁴ Po analogiji tudi 'n̥o:ūga (P n̥o:ūga).

⁵ V Glasoslovju Pavel zapisuje glas *ɪ*, ki ga opiše kot kratek samoglasnik med zelo ozkim *e* in *i*, v nenaglašnem položaju pa da se izgovarja polglasniško (kot *ə*).

- (**P** mlàdožänäc/mladožänäc); 'nästj (**P** nästj), del -l ž ed: s'päkla (**P** päkli), vel 'näšite in 'näste (**P** nästä))
- < *ǰ- in *-ǰ ('mäša = maša (**P** mäša), d'värj = dveri 'vrata' (**P** na dvàraĭ); 'pes = pes (**P** päs), 'däš = dež (**P** däs in däsč), g'näs = danes (**P** gnäs))
- < umično naglašeni polglasnik (s'täbär (**P** stäbär), 'mäglä (**P** mäglä))
- < *ǧ- in *-ǧ (s'räča (**P** sräča), 'dätälca = deteljica 'detelja' (**P** dätälca); 'zät = zet (**P** zät), 'väč (**P** väč))
- < *è- in *-è ('mäla = melja 'moka' (**P** mäla), 'zälže = zelje (**P** zäl'dä), 'sädän (**P** sädän); k'met/k'mät (**P** kmät))
- ä**
- < *ä- ('kâmen (**P** kâmän),⁶ s'lâma (**P** slâma), 'mâtj (**P** mätj), k'râva (**P** krâva), s'râkca = srakica 'srajca' (**P** srâkca), 'žâbokŋo = jabolko (**P** d'âboko ali d'âboka), 'pâvočina = pavučina 'pajčevina' (**P** pâvučina ali pâvočina), 'pâmet (**P** pâmät), og'râček = ogradček 'vrt' (**P** ogrâčäk); 'dâtj (**P** dätj), s'pâtj (**P** spätj), z'nâtj 'vedeti' (**P** znätj))
- < *â- (b'rât (**P** brät))
- o**
- < *ò- ('čŋoba = čoba 'ustnica' (**P** čŋobä), 'vŋola = volja (**P** vŋola), sŋ'boŋta (**P** sobŋoto, Ted))
- < *ò- ('nŋoš 'nož' (**P** nŋoš), 'kŋoš (**P** kŋoš), 'kŋoin (**P** kŋòin), k'rŋop (**P** krŋop), 'pŋop (**P** pŋop) 'župnik')
- < *ŋ- in *-ŋ ('tŋča (**P** tŋča), 'mŋčnik (**P** mŋčnik), 'dŋoga (**P** dŋoga) 'doga, deščica pri sodu')
- < umično naglašeni o ('vŋoda (**P** vŋoda), kŋoza (**P** kŋoza), č'lŋovik (**P** člŋovik in člŋovek), 'kŋoteu (**P** kŋòtëu); prid m 'bŋži (**P** bŋžj), prid s 'dŋbro (**P** dŋbro); 'dŋi 'dol' (**P** dŋi))
- ö**
- < e (< *ǧ-, *-ǧ) položajno ('vöter 'veter' (**P** vötär), Red, Idv člŋ'vöka (**P** člŋovöka), 'Böltjncj (**P** Böltjncä = Beltinci), Red 'vö s 'čela 'grdo gledati' (**P** vögléda))
- < *u položajno ('vöra 'ura' (**P** vöra))
- ü**
- < *û- in *-û (k'rüj (**P** krü, toda krüja), 'čüdo (**P** čüdo), p'lük, (**P** plüg); 'lüşčjtj (**P** lüşčjtj))

⁶ V skladu z nacionalno fonetično transkripcijo kratki zaokroženi *a* (ki ga Pavel zapisuje kot *ä*) danes zapisujemo z *ä*, npr. 'kâmen, b'rât.

- u** < * \bar{f} , * \bar{f} - in *- \bar{f} (*s'kuza* 'solza' (P *skùza*), *s'tube* = stolbe 'stopnice' (P *stùba*); prid m '*dužen* (P *dùžän*), '*kustj* = tolsti 'debel' (P *kùstj*); '*tučtj* (P *kúčtj*); '*vuna*; prid m '*pun*, prid ž '*duga*)
- r** < * \bar{r} in * \bar{r} (*přst* (P *přst*), *s'mřt* (P *smřt*), '*křf* 'kri' (P *křv*))

Soglasniki

V 2. delu *Glasoslovja* Pavel v poglavju Konzonantizem soglasnike cankovskega narečja prikazuje s tabelo (1909: 93), in sicer jih našteje 25 in jih deli na zveneče (*b, d, đ* oz. *d', g, (dz), dž, v, z, ž, j, r, l, m, n*) in nezvенеče (*p, t, í* oz. *t', k, c, č, f, s, š, (ch), h*) oz. na zapornike: *p, t, t', k, b, d, đ, g*; zlitnike: *dž (dz), c, č*; pripornike: *f, s, z, š, ž, h (ch), v, j*; jezičnike: *r, l* in nosnike: *m, n, n', ŋ*).

Izvor soglasnikov cankovskega narečja

- n** < *-*m* ('*vüzen* = vuzem 'velika noč'; Oed: *z b'râton* (P *z bráton*), *s kô'va:čon* (P Oed: *z môužon*); '*sädän* (P *sädän* 'sedem'); led: *g'lē:dan* in *g'lē:īdan*, '*nošjn*, '*čü:jen* 'slišim', '*iden*⁷ 'grem', *kü'püvlen*, *san 'čü:la* (P led: *näščän* 'nočem', *nämrän* 'ne morem', *màn* 'imam', *zavrēn*, *nä fòlgan*, *vīdo san*)
- n'** < **n'* ('*niva* (P *niva*), '*ši:nēk* = šijnjak 'vrat, tilnik' (P *šinäk*), '*č're:šna* (P *črēšna*), *gòs'tüvanē* (P *gostüvanä* 'gostija'))
< **n'* < *-*n_{bj}-/*-n_{bj}-* (*kòs'miñe* = kosminje 'dlaka' (P *kosminä*))
- l** < **l* ('*mäla* = melja 'moka' (P *mäla*), *nädēla* (P *Ted nädēlo*), *k'lü:ič* (P *klíč*), *p'lü:ča* = pljuča (P *plúča* in *plúiča*), '*poštāla* (P *pòstälca*), *živ'lenje* (P *živlèjña*)
< **lV* < primarna skupina **dl/*tl* (del -*l* ž ed: *p'rē:la* in *p'rē:ila* = predla (P *prēla jā* [manjka naglasno znamenje]), *c'vālā* = cvetla (P *cvāla*), P *zmāla jā* = pometla je)
- v** < kot proteza pred **u-* ('*vōra* 'ura' (P *vōra*), '*vüja* 'uho' (P *vüja*), '*vüjec* = ujec (P *vüjác*), '*vüš* (P *vüš*), '*vü:įzda* 'uzda' (P *vüįzda*))

⁷ Za glagol *iti* se v prekmurskem narečju namesto korena *gre-* uporablja *ide-* (npr. *ideva*), ki izhaja iz nadomestne nedoločniške osnove **id-* (Jakop 2017: 59).

- j** < *x – kot zapolnitev zeva po onemitvi *x v položaju *VxV (*'müja* = muha (**P müja**), *st'reja* = streha (**P strèija**), *'vü:ja* 'uho' (**P vüja**); *prid m 'sü:jj* = suhi 'suh' (**P süji**); *'kü:jatj* 'kuhati' (**P köjatj**))
 < *-x – kot zapolnitev zeva po onemitvi *x v položaju *-Vx (*g'räj* 'fižol', **P sträj** 'strah'; *k'rüj* (toda **P krü** z onemitvijo v izglasju); Mmn: *pr d'väraj* = dverih 'vrata' (**P na dvärai**))
 < *-vi- (*bra'dajca* = bradavica (**P bradajca**))
- k** < *j za nezvenečim nezvočnikom (*s'täriške* = starišje 'starši' (**P stäriškä**))
 < *t v skupini *tm* (**P kmica** = tmica 'tema'; *kmëcä* = tmeče 'temno')
 < *t v skupini *tl* (Imn *'mäkle* = metla 'metla' (**P mäkla**))
 < *f (*'käden* = teden (**P kädän**))
 < *l v skupini *sl* (*s'kuza* = solza (**P sküza**))
- g** < *j pred sprednjimi samoglasniki (*'gäzäro* = jezero 'tisoč' (**P d'äzäro**), *'ge:itra* 'jetra' (**P d'ëtra** ali **gëtra**), Imn *lid'ge:i* 'ljudje' (toda **P lidd'ë**); 3ed *'ge:i* 'jesti' (**P d'ëi**))
 < *d v skupini *dn* (*g'näs* = dnes 'danes' (**P gnäs**); *prid ž 'zá:gna* = zadnja (**P zágnj** = zadnji))
 < *d v skupini *dl* (**P glëitva**, danes *d'leto*)
- f** < *v pred nezvenečimi nezvočniki in v izglasju (*f 'krmj*, **P f šòulo**, *'ofca*, **P kàufka** 'kavka'; *'tikäf* = tikev 'buča' (**P tikäv**), *'rätkef* = redkev (**P rätkäv**), *'krf* 'kri' (**P křv**), Oed z *ž'licof*, s *pe'sčö:uf*, z *'mätärjof* (**P s pükšof**, s *fräčof*))
- ž** < *j (*'žäbəkə* = jabolko (**P d'äboko** ali **d'äboka**), *'žäljñč* (**P d'äljč**) '(bo-žična) jelka', *vä'čërža* = večerja (**P väčërda**), *'zälže* = zelje (**P zäld'ä**), *'pážže* = pazdje (**P päzd'ä**) in *pət 'pážžamj* 'pazduha'; *prid k'rá:vža* (*š'tála*) 'kravji (hlev)'m **P krávd'i d'äräm** 'kravji jarem')
 < *(l +) j < *l (*š'velža* = švelja 'šivilja' (**P švëld'a**))

Skupina -šč- je ohranjena (< *št*): *k'le:jšče* (**P klëjščä**), *ög'nišče* (**P ogniščä**), *pr'gi:jšče* (**P prgíščo**); *'lüščitj* (**P lüščitj**) 'luščiti (koruzo)'. Tudi skupina *črě-* je ohranjena: *č're:šna* (**P črëšna**), *č're:ivə* (**P čřvöv**); tudi *žrě-*: *žrä'bë:i* = žrebe.

Za narečje so značilni tudi zlogotvorni zvočniki (kot posledica vokalne redukcije), npr.

r (*sr'shen* (**P sršën**), Red *kr'vi:i*, 3ed *pr'ne'se:i* 'prinesti'; **P frtã_o** na *tri* 'četrt na tri')

l ('mántl̩ 'ženski plašč', 'kis̩lca = kislica, 'pālca, kl̩'bü:ɪk = klobuk (**P** kl̩bük),
P p̩ɛnzl̩ 'čopič', k̩apl̩ca = kapljica, p̩š̩l̩ 'šopek')
n (do 'Kuč̩nce (**P** Kùč̩nca) = Kučnica, 'x̩ɔɲt're:ɪgar̩j 'naramnice')

Vzglasni *x* lahko onemi: **x**- > Ø ('lá:pec = hlapec (**P** l̩áp̩c), 'l̩áče = hlače (**P** l̩áč̩ä), toda 'x̩iža in 'iža 'hiša' (**P** (h)̩iža); 3ed 'x̩ɔd̩j in 'ɔd̩j (**P** ɔd̩j) 'hoditi').

Od soglasniških posebnosti je najbolj zanimiva jotacija. Na tem mestu ima Pavel v *Glamoslovju* (1909: 93 itd.) večinoma samo *d'* [dj], medtem ko se danes v cankovskem narečju zvočnik *j* lahko izgovarja kot *g* ('g̩e:ɪtra = jetra (**P** d̩ĕtra ali g̩ĕtra), 'g̩äz̩äro = jezero 'tisoč' (toda **P** d̩äz̩äro), zu'b̩ɔ:uv̩ge = zobovje 'zobje' (**P** zobd̩ĕ, tudi zobg̩ĕ), lid'g̩e:ɪ 'ljudje' (toda **P** lidd̩ĕ); 'g̩ezd̩j̩t̩j = jezdit (b) (**P** d̩ĕzd̩j̩t̩j ali g̩ĕzd̩j̩t̩j), 3ed 'g̩e:ɪ 'jesti' (**P** d̩ĕj̩)) ali d̩ž ('ž̩ábok̩ = jabolko (**P** d̩ábok̩ ali d̩ábok̩a), 'ž̩äl̩j̩nč (**P** d̩äl̩č) '(božična) jelka', vä'č̩er̩ža = večerja (**P** väč̩ĕr̩da), b̩ä'ž̩us̩j = bajusi 'brki' (**P** bad̩üs̩j, bajüs̩j),⁸ ledev'ž̩e:ɪ = ledevje 'križ' (toda **P** l̩ädäv̩d̩ĕ); prid k'r̩ä:v̩ža (š't̩äl̩a) 'kravji (hlev)' (**P** kräv̩d̩j̩ d̩är̩äm 'kravji jarem'). Ti primeri kažejo, da je prehod *j* > *g* > *dž* mlajši pojav.

Oblikoslovje narečja Cankove

Na splošno lahko rečem, da oblikospreminjevalni in oblikotvorni vzorci v cankovskem govoru ohranjajo psl. sklonske končnice, vse tri spole in vsa tri števila.

Samostalnik

Ohranjeni so vsi naglasni tipi: nepremični (*b'rät b'räta; 'sin 'si:ɪna, 'si:ɪnoŋ* (Oed), toda **P** *sin sinü, za sinön*), premični (*č'l̩ɔvik čl̩ɔv̩ka, P čl̩ɔvik čl̩ɔv̩ka*); 'jezik/'gezik je'zika, **P** *d̩äz̩ik, z g̩äz̩ikon*), mešani (*pro'so:u pro'sä;*, toda **P** *pros̩òu pròusa*) in končniški (*v'l̩ä:s vl̩ä'sä;*, 'n̩ɔ:us n̩ɔ'sä;, toda **P** *n̩òus n̩òusa*). Dvojina je popolnoma ohranjena pri vseh spolih samostalnikov: *d'vá: 'pojba, d'vá: 'si:ɪna* (R, M in Odv: *'si:ɪnoma*), *d'vá: zu'b̩ä:* (R, M in Odv: *zu'b̩ä:ma*); *d've:j 'r̩ɔ:ɪkj, d've:j 'rebri;* **P** *dvá siná, dvá fot̩iva, zdv̩òma* [z dvema] *žút̩iv̩ima ps̩äma; dv̩èj rib̩j, dv̩èj žút̩iv̩j kobil̩j* (Pavel 1909: 48). Tudi nekateri parni samostalniki imajo dvojinske oblike, npr. *s't̩äriša* = stariša 'starša' (< **stariša* < **starěj̩ša*) poleg Imn *s't̩äriške* = starišje 'starši' (**P** *st̩ärišk̩ä*).

⁸ Prevezeto iz madž. *bajusz* 'brki'.

Samostalniki moškega in ženskega spola se danes večinoma sklanjajo po nepremičnem naglasnem tipu:

	I	R	D	T	M	O
ed.	'sin (P <i>sìn</i>)	'si:ina (P <i>sinú</i>)	'si:inj (P <i>sínj</i>)	'si:ina (P <i>sinú</i> / <i>síná</i>)	'si:inj	'si:inon (P <i>za</i> <i>sinòn</i>)
dv.	'si:ina (P <i>siná</i>)	'si:inoꝑ (P <i>sinú</i>)	'si:inoma	'si:ina	'si:inoma	'si:inoma
mn.	'si:inj (P <i>sinòvŭ</i>)	'si:inoꝑ (P <i>sinú</i>)	'si:inòn	'si:ine	'si:inaj	'si:inami/ 'si:inj

	I	R	D	T	M	O
ed.	ž'lica	ž'lice	ž'licj	ž'lico	ž'licj	ž'licoꝑ
dv.	ž'licj	ž'lic	ž'licama	ž'licj	ž'licama	ž'licama
mn.	ž'lice	ž'lic	ž'lican	ž'lice	ž'licaj	ž'licamj

Ohranjeni so tudi vsi trije spoli samostalnikov (in pridevnikov), čeprav Pavel v *Glasoslovju* piše:

Del besed srednjega spola je prešel v kategorijo ženskega spola in s tem spremenil tudi končnice; takšne so: *d'áboka* ali *d'áboko* 'jabolko'; *òkna* ali *òkno*; *čüda* ali *čüdo*; *gnèjzda* ali *gnjzdòu* itd. Besede srednjega spola so prešle v ženski spol na podlagi skupnega tožilnika tako, da se je iz tožilnika, ki se končuje na *o*, razvil novi imenovalnik. (Pavel 1909: 17)

Sicer samostalniki srednjega spola ohranjajo spol, npr. '*rebrò*, '*sädlo* (**P** *sädlo*), '*se'no:u*, '*č're:ivò* (**P** *črvòu*), '*čüdo* (**P** *čüdo*), '*m'le:jko* (**P** *mlèjko*), '*päro* (**P** *päro*), '*d're:ivò* (**P** *drèivo* (tudi *djrvòu*)), '*leto* (**P** *lèto*), '*g'ne:jzdo* (**P** *gnèjzda* ali *gnjzdòu*); nekateri samostalniki pa se (tudi) feminizirajo, npr. '*šenca*, '*bädra* (**P** *bédra*), star. *ku'lēna* in nov. *ku'lenò* (**P** *kòulēna*), '*vü:ja* (**P** *vüja*) 'uho', '*òkna* in '*òkno* (**P** *òkna* in *òkno*), '*ne'bò:u* (toda **P** *nèba*).

Tudi samostalniki srednjega spola se večinoma sklanjajo po nepremičnem naglasnem tipu:

	I	R	D	T	M	O
ed.	'òkna (P <i>òkna/òkno</i>)	'òkna	'òknj	'òkna	'òknj	'òknon
dv.	'òknj	'ò:uken	'òknoma	'òknj	'òknoma	'òknoma
mn.	'ò:ukna (P <i>òukna</i>)	'ò:uken	'òknon	'ò:ukna	'ò:uknaj	'òknj/ 'òknamj

Pridevnik

Pridevnik je v govoru Cankove v nedoločni obliki, če se končuje na *-en*: 'bätežen (P *bätäžän*) 'bolan', 'tüčen 'debel', večina pridevnikov pa se v Ied m končuje na *-i*: 'së:irj (P *sèiri* 'sivi'), 'sü:jj (P *súji*) ali 's'lo:ukj 'suh', 'vãlkj, 'püklavj 'grbast', 'p'lãntavj 'šepav', 'kustj 'debel', čer'vã:ti 'trebušast', 'g'lü:ipj 'gluh', 's'le:ipj, 'nõ:urj 'nor'. Tudi srednji spol se ohranja: 'së:deno m'le:iko 'kislo mleko' (P *pognãšno mlëiko* 'dopoldan pomolzeno mleko'). Značilne so dvojinske oblike pridevnikov na *-iva*, *-ivi* (npr. 'le:ipjiva, 'le:ipjivj, P *dvã dúgiva*, *dvëj žútivj*) in rodilniška končnica *-oga* pri pridevnikih moškega spola (npr. 'tãkšnõga, 'dõbrõga, 'le:ipõga, 'süjõga, P *svëtõga*, *dõbrõga*, *nõuvõga*, *drúgõga*, *štãrõga*).

Sklanjanje pridevnikov moškega in ženskega spola:

	I	R	D	T	M	O
ed.	'le:ipj (P <i>lëipi</i>)	'le:ipõga	'le:ipomj	'le:ipõga	'le:ipõn	'le:ipin
dv.	'le:ipjiva	'le:ipj	'le:ipjima	'le:ipjiva	'le:ipjima	'le:ipjima
mn.	'le:ipj	'le:ipj	'le:ipjin	'le:ipe	'le:ipaj	'le:ipimj

	I	R	D	T	M	O
ed.	'le:ipa (P <i>lëipa</i>)	'le:ipe	'le:ipõj (P <i>lëipõj</i>)	'le:ipõ (P <i>lëipõ</i>)	'le:ipõj	'le:ipõf
dv.	'le:ipjivj	'le:ipj	'le:ipjima	'le:ipjivj	'le:ipjima	'le:ipjima
mn.	'le:ipe (P <i>lëipã</i>)	'le:ipj	'le:ipjin	'le:ipe	'le:ipaj	'le:ipimj

Glagol

Glagoli v govoru Cankove poleg dvojinskega osebila *-va* za moški spol poznajo še *-ve* za ženski spol (npr. 'ideva : 'ideve),⁹ torej v dvojini poznajo ločevanje glagolskih končnic po spolu (česar v sodobnem knjižnem jeziku ni). V *Glasi slovu* najdemo naslednje primere (Pavel 1909: 66): *müva idãva*; *müva sva vidla*; *vüva sta šlà*. Za panonski prostor so značilne posebne oblike nedoločnikov in deležnikov na *-l* glagolov na *-noti -nem* (iz praslovanske **-nõ-*; v knj. sln. *-(n)iti -(n)em*). Takšne oblike najdemo tudi v govoru Cankove ('zãčnõj (P *zãčnotj*) 'začeti', 'süjnõj (P *zasünotj*) 'zapreti, zapahiniti'; P *gãnotj*,

⁹ Za glagol *iti* se v prekmurskem narečju namesto korena *gre-* uporablja *ide-* (npr. *ideva*), ki izhaja iz nadomestne nedoločniške osnove **id-*, npr. 'iden 'grem'.

gùtnoti ‘požreti, srkniti’, *spàdnoti* ‘pasti’; *stànoli*, *jä spádnola*, *pobàgnola sta*). Glagol *spomniti (se)* ima posebno obliko *s'pò:utiti* ‘spomniti’, **P** *spòutiti sä*.

Primer za spreganje glagola *delati* (*'dèlati*, **P** *dèlati*):

	ed	dv	mn
1	'dèlan (P <i>dèlan</i>)	'dèlava	'dèlamò
2	'dèlaš	'dèlata	'dèlate
3	'dèla (P <i>dèla</i>)	'dèlata	'dèlajo (P <i>dèlajo</i>)

Oblike velelnika:

[delati] <i>vel 2ed</i> (delaj!)	'dèlaj (P <i>dèlai</i>)
[delati] <i>vel 1mn</i>	'dèlajmò
[delati] <i>vel 2mn</i>	'dèlajte
[delati] <i>vel 1dv</i>	'dèlajva
[delati] <i>vel 2dv</i>	'dèlajta

Oblike deležnika:

[delati] <i>deL m ed</i>	'dèlo (P <i>dèlo san</i>)
[delati] <i>deL ž ed</i>	'dèlala
[delati] <i>deL m mn</i>	'dèlaj

Besedje cankovskega narečja

Rekonstrukcije so narejene na podlagi etimoloških slovarjev (Snoj 2016, ESSJ 1977–2005). V gradivu so navedene fonetično poknjžene oblike narečnih leksemov, ki jim sledijo: (1) praslovanski predhodnik ali (2) tujejezični vir. Simbol * pomeni rekonstrukcijo, < ‘se je razvilo iz’, > ‘se je razvilo v’, ← ‘tvorjeno iz’ in ‘xxx’ pomen (po SLA 2.2: 52–58).

Neprevzete besede

Od besedja prevladujejo neprevzete besede (večinoma praslovanskega izvora), npr.:

doga -e ž = **P** *dòga* ‘ukriviljena deščica pri sodu’ (danes *'dòga*) in *bòža dòga* ‘mavrica’¹⁰ < **doga* ‘ukriviljena deščica; mavrica’;

¹⁰ Starejši Cankovčani danes namesto *bòža dòga* uporabljajo izraz *ma'ri:jìn po'jà:s*, *'dòga* pa se uporablja samo v pomenu ‘ukriviljena lesena deščica, iz katerega delajo sode’.

- dreti (se) dêrem (se) nedov** = **P** *drèiti* ‘odreti, odirati’, *drèiti sä* ‘dreti se, kričati’ < **derti se* in **dbrati se* ‘vpiti na vse grlo’ se je po metafori razvilo iz ‘trgati se’, kar je povratni glagol od **derti*, **dbrati*, sed. **dbrq* ‘odirati, trgati kožo z živali’ (ESSJ I: 113);
- dveri mn** = **P** *dvàri* ‘vrata’ (danes *d'väri*) < **dv̅ri*, **dv̅re*, **dv̅ra* ← **dv̅rb̅*, mn. **dv̅ri* ‘vrata’;
- glad -a tudi -i m** = **P** *glád* ‘lakota’ < **goldb̅* ‘lakota’;
- lakovnica -e ž** = **P** *lâkavnica* [star.] ‘naprava oz. posoda, ki se uporablja za napolnitev soda; nejasen izvor, Skok ga povezuje z *lačen*, *lakom* (ESSJ II: 122);
- močnik -a m** = **P** *mòčnik* ‘močnik’ (danes *mõčnik*) < **mõčbnikb̅* ← **mõka* ‘moka’;¹¹
- melja -e ž** = **P** *mâla* = melja ‘moka’ (danes *'mäla*) < **meía* (< **melja*) ← **melti* ‘mleti’;
- (ne)volja -e ž** = **P** *nävòla* ‘nesreča, težava’, *vòla* ‘volja’ (danes *'võla*) < **vóla* ‘volja’; **P** *nävòlän* ‘nejevoljen; slaboten’;
- ogradček -čka m** = **P** *ogrâčák* ‘vrt’ < **o(b)gordb̅čkb̅* < **o(b)gordb̅* ← **o(b)gorditi* ← **ob-* ‘ob, pri, okoli’ + **gorditi* ‘zagrajevati, delati ograjo’ ← **gordb̅* ‘ograda’;
- pamet -i ž** = **P** *pâmät* ‘pamet, razum’ (danes *'pâmet*) < **pa̅metb̅* ‘spomin, pamet’;
- ratovišče -a s** = **P** *rotiščä* ‘ratišče, kosišče ‘leseni del kose’ < **ratovišče* < **ratb̅* (ESSJ III: 155);
- stonjati -am nedov** = **P** *stònatj* ‘stokati, tarnati, ječati’ < **stenati* ‘stokati’ (ESSJ III: 317);
- strah -a m** = **P** *strâj* ‘strah’ < **straxb̅* ‘strah’;
- stolba -e ž** = **P** *stûba*, *stûbica*; *stubbnicä* ‘stopnica, stopnišče’ (danes *s'tube* ‘stopnice’) < **stolba* < **stlba* ‘stopnica’;
- tujinec -ca m** = **P** *tihinäc* ‘tujec’ (toda danes *'tujec*, *'lückj*) < **tudinb̅cb̅* < **tudb̅cb̅* ← **tudb̅* ‘tuj’;
- ujec -ca m** = **P** *vüjâc* = ujec ‘ujec, materin brat’ (danes *'vüjec*) < **ujb̅cb̅* ← **ujb̅* ‘ujec, materin brat’;
- uljnjak -a m** = **P** *vîñák*, *viñák* < *vüñák* ‘uljnjak, čebelnjak’ (toda danes *čebel'ñák*) < **ulb̅jñjakb̅* ← **ulb̅jñ* ‘ulj, panj’;
- verigač -a m** = **P** *varigáč* [zastar.] ‘kljuka, zapah’ < **veriga* ‘dolga vrsta, niz’;
- vlas -a m** = **P** *vlás* ‘las’ (danes *v'lás*) < **volsb̅* ‘las’.¹²

¹¹ Toda poimenovanje za moko je *mâla*.

¹² Nekateri leksemi so bili obravnavani v prvih treh zvezkih SLA: melja (Jakop v SLA 3.2: 171), ogradček (Kumin Horvat v SLA 2.2: 301, stolba (Jakop v SLA 2.2: 179), tujinec (Zuljan Kumer v SLA 1.2: 319), ujec (Šekli in Petek v SLA 1.2: 262), uljnjak (Šekli v SLA 2.2: 272) in vlas (Škofic v SLA 1.2: 49).

Prevzete besede

- Narečju se poznajo vplivi nemščine in madžarščine. Največ je germanizmov:
- cajt -a m** = **P** *càjt* 'čas'; *càjtŋga*, *càjtŋgä* 'časopis, časnik' ← nem. *Zeit*, *Zeitung*;
- cigel -gla m** = 'cigeu' 'opeka' ← nem. *Ziegel* 'opeka';
- fal prid. neskl.** = **P** *fäl* 'poceni, cenen' ← nem. *feil* 'naprodaj; podkupljiv'; stvnem. *feile*, *fali*;
- fart -a m** = **P** *fàrt*, *fàrtŋ* ali *fàrt*, *fàrtŋ* 'krat' ← bav. *ein fart* = *einmal* 'enkrat, nekoč';
- fašenk -a m** = **P** *fâšänk* 'pust' (danes 'fâšanek') ← nem. *Fasching* 'pust';
- foringa -e ž** = **P** *fòrŋga* 'prevoz, vožnja', *forŋgás* 'prevoznik, voznik' ← nem. *fahren*;
- grunt -a m** = **P** *grùnt* 'kmetija' (danes *g'rünt*) ← srvnem. *grunt* 'tla, zemlja, posestvo', nem. *Grunt* 'tla, zemlja, temelj, osnova';
- jopa -e ž** = **P** *dòpa* ali *dòpič* 'jopa, jopica, suknjič' ← srvnem. *joppe* 'jopa, jopica' (> nem. *Joppe* 'navadno iz filca narejen moški suknjič');¹³
- klajfa -e ž** = **P** *klàifa* 'čenča'; ← nem. *kläffer* 'bevškač', bav. *klaffen* 'kvantati, obrekovati';
- klàjfati -am nedov** = **P** *klàjfati* 'kvantati';
- kuga -e ž** = **P** *kùga* 'kuga' (danes 'kùga') ← stvnem. **kuga*, *koga* 'kužna bolezen, epidemija, kuga', srvnem. *koge* 'kuga';
- najga -e ž** = **P** *nàiga* 'ostanek (vina v sodu)' ← nem. *Neige* 'ostanek (tekočine)';
- pob -a m** = **P** *pòjb* ali *pòjãb* 'fant' (danes 'pòjpb') ← bav. srvnem. *puobe*, srvnem. *buobe* 'fant' (o prehajanju *b* > *p* v izposojenkah iz bavarske nemščine gl. Striedter-Temps 1963: 27–30);
- ramati -am nedov** = **P** *rámati* 'pospravljati, čistiti' ← nem. *räumen* 'pospraviti, umakniti';¹⁴
- šnita -e ž** = **P** *šnita* 'rezina, kos' (danes 'š'nita'); *šnita* se imenuje tudi del konjske oprave¹⁵ ← nem. *Schnitt* 'urez, rez';
- šparhet -a m** = **P** *špòrät* ali *špàrät* 'štedilnik' (danes 'š'poret') ← nem. *Sparherd* 'štedilnik';
- špot -a m** = **P** *špòt* 'sramota, posmeh(ovanje)' ← nem. *Spott* 'posmeh';
- tal -a m** = **P** *tâo* = tal 'del' (danes 'tâo'); *tálatŋ* 'deliti', *tálaňü*, *tálŋga* 'sodnijska delitev, zapuščinska razprava' ← nem. *Teil* 'del, kos; delež';
- virt -a m** = **P** *vèrt* 'gospodar' (danes 'v'ert') ← nem. *Wirt* 'gospodar';

¹³ Danes uporabljajo le izraza *št'rikaš* ali *št'rikanec*.¹⁴ Cankovčani uporabljajo za 'čistiti' tudi izraz 'pucati'.¹⁵ Danes izraz *š'nita* uporabljajo le še v pomenu 'rezina'.

- vanjkuš -a m = P** *vàŋkʷš* ‘vzglavnik, blazina’ (danes *'vânkiš*) ← stvnem. *wangakussîn*, srvnem. *wangeküssen*, *wangeküsse* ‘vzglavnik, blazina’ (> nem. *Wangenkissen* ‘vzglavnik, blazina’); knj. sln. *blazina*; knj. madž. *vankos* ‘vzglavnik, blazina’;
- vanjkušnica -e ž = P** *vàŋkʷšnɨca* ‘prevleka za blazino’ < *(*vanjkuš*)-*bnica* ← stvnem. *wangakussîn*, srvnem. *wangeküssen*, *wangeküsse* ‘vzglavnik, blazina’ (> nem. *Wangenkissen* ‘vzglavnik, blazina’), toda danes **ibercug** = *'iber'cuk* ← nem. *Überzug* ‘prevleka za blazino’ v bav. nem. izgovoru (*ü* > *i*).
- Precej je tudi madžarizmov oz. hungarizmov:
- baga -e ž (á) = P** *bàga* [star.] ‘tobak’ [nar. severovzhodno ‘gošča, ostanki v pipi’: drži se ga vonj po stari bagi / žvečiti bago], *bàgaš* ← madž. *bago* ‘čik’;
- betežen prid m = P** *bàtāzān* ‘bolan’ (danes *'bātežen*) ← madž. *beteg* ‘bolan, bolnik’;
- bolta -e ž = P** *bòyta* ‘trgovina’ (danes *'bo:yta*) ← madž. *bolt* ‘trgovina’;
- boltoša -e m = P** *bótoša* ‘prodajalec’, redkejša oblika je *bàtoša* ← madž. *boltos* ‘trgovec, prodajalec’;
- čonta -e ž = P** *čònta* ‘kost’ (danes *'čõnta*) ← madž. *csont* ‘kost’;
- falat -àta m = P** *fàlat* ‘kos’ ← madž. *falat* ‘kos, grizljaj’; *falàjčičäk* ‘košček’;
- fotiv -a m = P** *fòtɨv* ‘(nezakonski) otrok’ (danes *'fõtif*) ← madž. *fattyú* ‘pankrt’, Imn *fattyúk* ‘nezakonski otroci, smrkavci’;
- gomba -e ž = P** *gòmba* ‘gumb’ (danes *'gõmba*) ← madž. *gomb* ‘gumb’;
- hasek -ska m = P** *hàsäk* ← madž. *haszon* ‘korist, dobiček’;
- obkoroš -a m = P** *okòurɨš* ‘kor’ (danes *'o'ko:urɨš*) ← madž. *kórus* ‘kor, zbor’;
- orsag -a m = P** *orság* ‘dežela, kraljestvo’, [zastar.] ‘parlament, skupščinska zgradba’ ← madž. *ország* ‘država’;
- rud -a m = P** *rúd* ‘oje’ (danes *'ru:ut*) ← madž. *rud* ‘drog’;
- tanač -a m = P** *tanác* ‘nasvet’ ← madž. *tanács*;
- varaš -a m = P** *váraš* ‘mesto’ (danes *'va:raš*) ← madž. *város* ‘mesto’.¹⁶

¹⁶ Nekateri leksemi so bili obravnavani v prvih treh zvezkih SLA: cigel (Zuljan Kumer v SLA 2.2: 130), grunt (Škofic v SLA 2.2: 63), kuga (Kumin Horvat v SLA 1.2: 221), pob (Jakop v SLA 1.2: 308), virt (Škofic v SLA 3.2: 69), vanjkuš (Jakop v SLA 2.2: 201) in vanjkušnica (Jakop v SLA 2.2: 204) ter betežen (Kumin Horvat v SLA 1.2: 185), čonta (Nartnik v SLA 1.2: 129) in rud (Gostenčnik v 3.2: 293).

Zaključek

Govor Cankove ne pozna kakovostnih nasprotij v naglašanih zlogih, ima pa kolikostno nasprotje: dolgi in kratki samoglasniki so možni v vseh besednih zlogih. Opazila sem, da govor v zadnjih sto letih daljša oz. diftongira naglašene samoglasnike, npr. odraz za stalno dolgi **e*, ki ga Pavel piše izključno monoftongično, ima dvojnice z diftongom: *'pe:t* in *'pe:it* (**P** *pét*), *'re:p* in *'re:ip* (**P** *rép*), *dä'se:t* in *dä'se:it* (**P** *däsét*), *'pe:ta* in *'pe:ita*, *g're:da* in *g're:ida*, Imn *sku'ze:* in *sku'ze:i* (toda **P** *sküzä*). Od soglasniških posebnosti je najbolj zanimiva jotacija. Pavel v *Glasoslovju* (1909) večinoma samo *d'* [*dj*], medtem ko se danes v cankovskem narečju zvočnik *j* lahko izgovarja kot *g* (*'gäzäro* = jezero 'tisoč' (toda **P** *d'äzäro*), *lid'ge:i* 'ljudje' (toda **P** *lidd'é*) ali *dž* (*'žäboko* = jabolko (**P** *d'äboko* ali *d'äboka*), *väč'erža* = večerja (**P** *väč'er'da*), *ledev'ž'e:i* = ledevje 'križ' (toda **P** *lädäv'dé*). Ti primeri kažejo na to, da je prehod *j* > *g* > *dž* mlajši pojav.

Krajšave in kratice

D = dajalnik, del = deležnik, ed = ednina, dv = dvojnina, I = imenovalnik, K = konzovant/soglasnik, kajk. = kajkavsko, M = mestnik, m = moški spol, mn = množina, nam = namenilnik, ned = nedoločnik, nem. = nemško, nov. = novejšo, O = orodnik, prid = pridevnik, prisl = prislov, R = rodilnik, s = srednji spol, SLA = Slovenski lingvistični atlas, star. = starejše, T = tožilnik, T000 = točka, V = vokal/samoglasnik, vel = velelnik, zaim = zaimek, ž = ženski spol, 1 = 1. oseba, 2 = 2. oseba, 3 = 3. oseba

Literatura

ESSJ = France BEZLAJ, *Etimološki slovar slovenskega jezika I: A–J*, Ljubljana: SAZU, Inštitut za slovenski jezik (izd.) – Mladinska knjiga (zal.), 1977 (¹1976); II: *K–O*, Ljubljana: SAZU, Inštitut za slovenski jezik (izd.) – Mladinska knjiga (zal.), 1982; III: *P–S*, dopolnila in uredila Marko Snoj in Metka Furlan, Ljubljana: SAZU – Znanstvenoraziskovalni center, Inštitut za slovenski jezik, Etimološko-onomastična sekcija (izd.) – Mladinska knjiga (zal.), 1995; IV: *Š–Ž*, avtorji gesel France Bezlaj, Marko Snoj in Metka Furlan, uredila Marko Snoj in Metka Furlan, Ljubljana: SAZU – Znanstvenoraziskovalni center, Inštitut za slovenski jezik, Etimološko-onomastična sekcija (izd.) – Založba ZRC (zal.), 2005; V: *kazala*, izdelala Marko Snoj in Simona Klemenčič, Ljubljana: SAZU – Znanstvenoraziskovalni center, Inštitut za slovenski jezik, Etimološko-onomastična sekcija (izd.) – Založba ZRC (zal.), 2007.

Marija GERE, 1993: *Govor Cankove: Diplomsko delo*. Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta.

Tjaša JAKOP, 1998: *Pavlovo Glasoslovje slovenskega cankovskega narečja (s prevodom vokalizma): Diplomsko delo*. Ljubljana.

Tjaša JAKOP, 2003: Pavlovo Glasoslovje slovenskega narečja Cankove. *Avgust Pavel*. (Zora, 23). Ur. Zinka Zorko, Miha Pauko. Maribor: Slavistično društvo. 56–72.

Tjaša JAKOP, 2006: Leksika in frazeologija v Pavlovem glasoslovju slovenskega cankovskega narečja. *Diahronija in sinhronija v dialektoloških raziskavah*. (Zora 41). Ur. Mihaela Koletnik – Vera Smole. Maribor: Slavistično društvo. 352–359.

Tjaša JAKOP, 2017: Govor Cankove od Pavlovega Glasoslovja (1909) dalje. *Avgust Pavel med Slovenci, Madžari in Avstrijci*. (Zora, 120). Ur. Marko Jesenšek. Maribor: Univerzitetna založba Univerze. 53–64.

Tjaša JAKOP idr. 2011: *Dr. Avgust Pavel – prvi prekmurski znanstvenik*. TV Idea, osrednja pomurska televizija. Murska Sobota.

Tjaša JAKOP, 2017a: (Nad)narečnost Pavlove rokopisne Prekmurske slovenske slovnice. *Rokopisi slovenskega slovstva od srednjega veka do moderne*. (Obdobja, 36). Ur. Aleksander Bjelčevič, Matija Ogrin, Urška Perenič. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 339–345.

Mihaela KOLETNIK, 2008: Narečna podoba Prekmurja. *Panonsko lončarsko in kmetijsko izraze ter druge dialektološke razprave*. Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta, 9–16.

Tine LOGAR, 1975: *Slovenska narečja*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Vilko NOVAK, 1936: *Izbor prekmurske književnosti*. Celje: Družba sv. Mohorja v Celju.

Avgust PAVEL, 1909: *A vashidegkúti szlovén nyelvjárás hangtana*. Budimpešta: A Magyar Tudományos Akadémia.

SLA 1.2 = Jožica ŠKOFIC, Januška GOSTENČNIK, Mojca KUMIN HORVAT, Tjaša JAKOP, Karmen KENDA-JEŽ, Peter KOSTELEC, Vlado NARTNIK, Urška PETEK, Vera SMOLE, Matej ŠEKLI, Danila ZULJAN KUMAR, 2011: *Slovenski lingvistični atlas 1: Človek (telo, bolezni, družina 2: Komentarji*. Ur. Jožica Škofic idr. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.

SLA 2.2 = Jožica ŠKOFIC, Januška GOSTENČNIK, Vito HAZLER, Mojca KUMIN HORVAT, Tjaša JAKOP, Janoš Ježovnik, Karmen KENDA-JEŽ, Vlado NARTNIK, Vera SMOLE, Matej ŠEKLI, Danila ZULJAN KUMAR, *Slovenski lingvistični atlas 2: Kmetija 2: Komentarji*. Ur. Jožica Škofic – Matej Šekli. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2016 (Jezikovni atlas).

SLA 3.1 = Jožica ŠKOFIC, Karmen KENDA-JEŽ, Danila ZULJAN KUMAR, Mojca KUMIN HORVAT, Januška GOSTENČNIK, Tjaša JAKOP, Matej ŠEKLI, Nina PAHOR. Karta slovenskih narečij: (različica 2023). *Slovenski lingvistični atlas 3: Kmetovanje 1: Atlas*. Ur. Jožica Škofic idr. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2023. Zv. 1: atlas, 10–11, zvd. Zbirka Jezikovni atlas.

SLA 3.2 = Jožica ŠKOFIC, Januška GOSTENČNIK, Vito HAZLER, Tjaša JAKOP, Karmen KENDA-JEŽ, Mojca KUMIN HORVAT, Vlado NARTNIK, Nina PAHOR, Vera SMOLE, Matej ŠEKLI, Danila ZULJAN KUMAR, 2023: *Slovenski lingvistični atlas 3: Kmetovanje 2: Komentarji*. Ur. Jožica Škofic – Matej Šekli – Nina Pahor. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU (Jezikovni atlas).

Marko SNOJ, 2009: *Etimološki slovar slovenskih zemljepisnih imen*. Ljubljana: Založba Modrijan.

Marko SNOJ, ³2016: *Slovenski etimološki slovar*. Ljubljana: Modrijan. Dostopno na portalu Fran.si (<https://fran.si/>).

Hildegard STRIEDTER-TEMPS, 1963: *Deutsche Lehnwörter im Slovenischen*, Berlin: Osteuropa-Institut – Wiesbaden: Otto Harrassowitz (Veröffentlichungen der Abteilung für slavische Sprachen und Literaturen des Osteuropa-Instituts (Siavisches Seminar) an der Freien Universität Berlin 27).

Anton VRATUŠA, 2011: Šele politika dobrega sosedstva sosednjih republik Slovenije, Madžarske in Avstrije je odprla pot besedi Avgusta Pavla na celotnem alpsko-panonskem prostoru. *Avgust Pavel med Slovenci, Madžari in Avstrijci* (Zora, 120). Ur. Marko Jesenšek. Maribor: Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.

Zinka ZORKO, 1994: Panonska narečja. *Enciklopedija Slovenije* 8. Ur. Marjan Javornik idr. Ljubljana: Mladinska knjiga, 232–233.

Zinka ZORKO, 2008: Prekmursko ravensko podnarečje na Cankovi. *Življenje in delo Jožefa Borovnjaka*. Maribor: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovanske jezike in književnosti, 257–269.

SUMMARY

A Study of the Prekmurje Dialect of Cankova

This article provides a detailed analysis of the Cankova dialect. This distinguishes between stressed vowels, which can be long or short, and unstressed vowels, which are only short. The system of long stressed vowels is monophthongic-diphthongic. Short stressed vowels in the non-final syllables have not undergone lengthening. One of the most notable consonantal features is jotation, where the voiced *j* can be pronounced either as *g* ('*gäzäro* = jezero 'thousand', *lid'ge:j* 'people') or as *dž* ('*žāboko* = apple, *vāč'erža* = dinner, *ledev'žē:j* = ledevje 'cross'). In this position, Pavel' Phonology (1909) typically cites only *d'* [*dj*]: *d'āzäro*, *lidd'ē*, *d'āboko* or *d'āboka*, *vāč'erd'a*, *lādäv'd'ē*

Although Avgust Pavel in his work *A vashidegkúti szlovén nyelvjárás hangtana* (1909) focuses primarily on phonology, the material contains also a wealth of vocabulary, phrases, basic and variant forms, as well as sentences typical of the Cankova dialect. These provide insight into other linguistic levels of the (Cankova) dialect, particularly morphological and lexical. Inflectional and word-formation patterns in the Cankova dialect for the most part preserve Proto-Slavic case endings, all three genders and all three numbers. The vocabulary is predominantly composed of non-borrowed words, mostly of Proto-Slavic origin. In addition to words of Slavic origin, this dialect also features loanwords adopted at different periods. The largest portion consists of Germanisms (borrowed primarily from Southern Bavarian German into dialectal Slovene) and Hungarianisms or Magyarisms, with the latter appearing more frequently in Pavel' study than in the modern Cankova dialect.